

TÁRSADALMI, MŰSZAKI, Bányászati és Kohászati heti szaklap.

Szerkeszti:

LITSCHAUER LAJOS

m. kir. bányatanácsos,

a selmeczbányai m. kir. bányaiskola ügyvezető szaktanára.

Megjelenik: Minden vasárnap.

Előfizetési ára: Egy évre 12 korona.

Miként növelhetnők szakképzett és praktikus altisztjeink számát?

(Folytatás a 808. oldalhoz.)

Jónásch Antal igazgató úr, nagyon életrevaló és igen nemes intenciójú javaslatában, főképpen arra terjeszti ki figyelmét, hogy a bányaiskolákból kikerült végzett növendékekből, helyesen irányított gyakorlati továbbképzés útján neveltessenek jó altisztek, s e célt kiváltképpen az által kívánja elérhetővé tenni, hogy «a bánya- vagy ipariskolákból kikerült fiatalembereket, nem mint irnokokat, vagy felvigyázókat, vagy valamiféle irodai és kezelői szolgálatban, hanem munkás minőségben alkalmazzák azon üzemeknél, melyeknek felügyeletét reájuk bízni akarják.» Én részemről a javaslatnak e részéhez feltétlenül hozzájárulok, de kérem, méltóztassék e tényleges munkás minőségben való gyakorlati foglalkoztatás időtartamát is megszabni s a például egy-, vagy két évvel megszabott munkaidőszakhoz még egy közvetítő oly munkaidőközt csatolni, amely alatt, az iskolából kikerült, gyakorlati munkát is végzett fiatal ember, jó felőr vagy mester mellé állítva, a felügyelettel és ellenőrzéssel járó teendőiben is legalább némi jártasságot szerezhessen. Nagy emberszeretetről és igen jó és nemes szírvall, *Jónásch Antal* igazgató, osztályelnök úr javaslatának ama része,

mely ha megszívlelve, kellő méltánylásban részesül nagyot fog lendíteni a végzett bányaiskolai tanulók sorsán s egyúttal jóval közelebb fogja vinni a szakképzett és praktikus altisztek számának szaporítására irányuló, korszakot alkotó törekvést, a megvalósuláshoz. Igenis szükséges, mert igazságos és méltányos, hogy az ilyen munkásszámba vett fiatal embernek megadassék úgy anyagilag, mint társadalmilag is olyan előny, mely őt magasabb képzettségénél és a reá váró altiszti állásnál fogva megilleti.» Elismerem, hogy ez emberséges gondolkozás-móddal segített altisztképzés áldozattal jár, — de az áldozatok nem fognak kárba menni, ha az eljárás egyöntetűvé téve, a végzett bányaiskolai tanuló, csak úgy juthat el az altiszti állásnak a révpartjára, ha a munkateljesítés követelését teljesítette s a Kellner Aurél m. kir. intéző úr múlt számaink egyikében javaslatba hozott s fennebb általam is proponált altiszti próbaszolgálati időt betöltötte s erről igazolványt tud felmutatni, — mert ekkor az altiszt-aspiránsok a tőlük megkövetelt rendszeres üzemi munkát, saját jól felfogott érdekükben, teljes odaadással végezni fogják és nem állanak tovább, mivel tudják, hogy bárhová mennek, képzésük e kiegészítése nélkül, sehol sem boldogulnak.

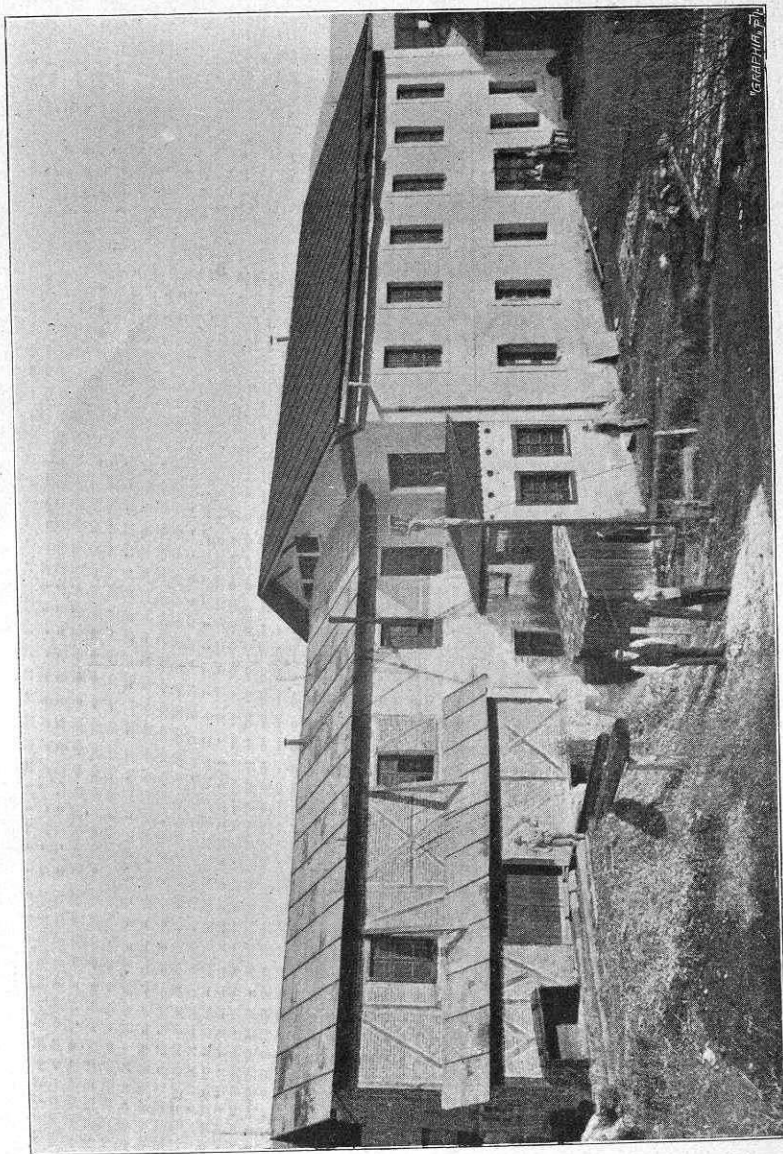
Ha az «Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület Salgótarjáni Osztálya» az altisztek képzését és tovább-képzését olyan beható tárgyalásra méltatta, mint azt július hó 11-én tartott gyűlésén tette, bizonynyára tovább is megy és meghallgatja a régi tanárnak tapasztalás-sugallta következő kérését: Emelje fel, nagyhatású szavát az osztály és annak nagyérdemű elnöke abban az irányban is, hogy a bányaiskolákra csak oly 17-ik életévüket betöltött fiatal-emberek küldessenek, akik előbb bánya — illetve kohó-munkát valóban már végeztek s ne engedjék meg, hogy házi szolgálatot teljesített, — minden gyakorlati képzettséget nélkülöző, u. n. «Leuchibubok» és lóti-futi-, sok tekintetben elkényesztetett, nehezebb munkához nem szokott gyerekek kerüljenek ajánlatok alapján a bányaiskolákra, ahol azután ficsuros tempóikkal, elbizakodottságukkal és kényeskedésükkel, munkára szorított társaikra kedvezőtlen befolyást gyakorolnak. Szeretném még a rajzolók és irodai szolgálatot teljesített fiataloknak a bányaiskolákra való felvételét is, azon okvetetlenül betartandó feltételhez kötni, hogy ezek gyakorlati alkalmaztatása tényleges gyakorlati munkateljesítésből, tehát bánya-, kohó-, műhely-, vagy gyári munkából és ne csak rajzolásból és másolásból állott legyen. Lényegesnek tartom e tapasztalás-sugallta kérésemet, mert igen sok esetben arról győződtem meg, hogy az előbb rajzoló, vagy másoló munkát végzett tanulókat csak nagy bajjal lehetett kézi munkára szorítani, mert a pörkölők, továbblapátolók, úzók és ólnot-olvasztó-kemenczék körül bizony nem igen akad olyan munka, amelyhez elkényesztetett kézzel lehetne nyulni.

(Folytatjuk.)

Prakfalvi vas- és aczélgyár.

(Igló könyve 257—259. oldaláról.)

A gróf Csáky-féle prakfalvi vasgyár, mely ma részvénytársaság kezében van, hazánk egyik legrégebbi vasműipari telepe. Mivel az ipartelep családi birtokot képezett s mivel a birtokosok felfogásai és érde-

Prakfalvi aczélgyár.

kei, az ipartelep jövedelmezését illetőleg, különfélék voltak, csak természetes, hogy a gyár anyyniszor és anynyi módon fejlődött, ahányszor azt a tulajdonosok egyike, vagy másika kívánta. Maga a gyár

kezelése ugyan nehézkes volt, mert a tulajdonosok, régen csaknem kizáróan Bécsben tartózkodtak, ami az akkori közlekedési viszonyokat tekintve elég akadály volt arra, hogy a gyár és birtok kezelése akadályokba ütközzék. De, hogy a szepességi gyárak, bányák és kohók mily öszszeköttetésben állottak a külfölddel is, már a múlt század elején, azt Jakobs Ottokár gyártulajdonos jellemzi legjobban, aki azt mondja, hogy: «Midőn a 30-as években először tettem meg az útát a Szepességben, tél idején, az egész úton végig, lépten-nyomon az út sarába rekedt és befagyott társzekereket találtam, melyek különféle gyártmányokkal indultak el úttjokra.»

Ily nehéz közlekedési viszonyok mellett csak természetes az, hogy a tulajdonosok távol lakván, a prakfalvi vasgyár kezelése is nehézségekbe ütközött. Ezért a tulajdonosoknak nem volt más választásuk, mint azt bérbeadni, hogy így a biztos jövedelem mellett, legalább a kezelés gondjaitól megmeneküljenek. Igaz, hogy a család birtokában volt mintegy 1000 hold erdő is, de ennek a jövedelme akkor számításba se jött a gyár jövedelme mellett.

A gyár első bérlőjét már nem ismerjük, de talán a család kassai levéltára, hol 350 évnél is idősebb iratok találhatóak, erre is nyújthatna fölvilágosítást.

Tény az, hogy Prakfalván és általában a Szepességen már ősrégi idő óta űzik a bányászatot és vasgyártást. A hegyek omladékai, a folyók mente, a völgyek egyes helyei mutatják azt, hogy már az őslakók is megbecsülték a hegyekben rejlő kincseket; s bár vasolvasztó telepekre nem akadunk, de az itt-ott nagyobb menynyiségben talált salak is azt bizonyítja, hogy talán már az itt lakó kelták űzték a bányászatot s kézfűjtatók segítségével olvasztották az érczet, akárcsak napjainkban az afrikai vad népek. Sőt még a későbbi kor bányászatáról és kohászatáról is keveset tudunk, mert a vállalkozók idegen népek voltak, akiknek üzlet-öszszeköttetések a külföldre vitték ki a produktumokat. Így maga Prakfalva és a legtöbb felsőmagyarországi vasgyár is leginkább Galicziában talált produktumai részére piacot.

A XVIII. század második felében, midőn a 16 szepesi város feloldatott a lengyel király záloga alul, a Szepességre is új nap virradt. A gróf Csáky család látja az ipar rohamos fejlődését; látja, hogy a tulajdonukat képező prakfalvi gyár pusztul, míg a bérlők gazdagodnak. 1806-ban kiveszi a család a gyárat a bérlő kezéből, amit nem is volt oka megbánni, mert a gyártelep Wallner ügybuzgó vezetése alatt virágzásnak indul s jövedelme megtízszereződik. A gyártás fokozhatása céljából hamarosan fölépül egy olvasztó-kemence, mely ma is fennáll s, amely a működésben levő olvasztókemenczék között a legrégebb az egész világon, daczára annak, hogy hazánkban is több épült már ezt megelőzően, de azoknak csak romjai vannak már meg. E kemence

érdekességét emeli az egyetlen darab öntött vasból készült boltozata, mely különféle felírások mellett a gyártás évszámát is magán viseli.

Nem lesz érdektelen talán megemlíteni, hogy midőn egy poroszországi vasolvasztó kemenczének 50 éves fennállását ünnepelte az illető ipartelep, az ünnepélyen maga a porosz király elnökölt; míg a prakfalvi vasolvasztó 100 éves fennállása emlékére rendezett ünnepélyen még a kormány is csak a járási főszolgabíróval képviseltette magát, holott az ünnepély az osztrák-magyar monarchia bányászainak és kohászainak élénk részvétele mellett folyt le.

(Folytatjuk.)

A modern ólomkohászat alapelvei.

— Kivonat *Huhn-Oker* kohóinspektor Goslarban, 1909. febr. 21-én tartott előadás-anyagából. —

(A «Der Bergbau» 1909. évi folyamának 12—17. számaiból.)

(Folytatás a 812. oldalhoz.)

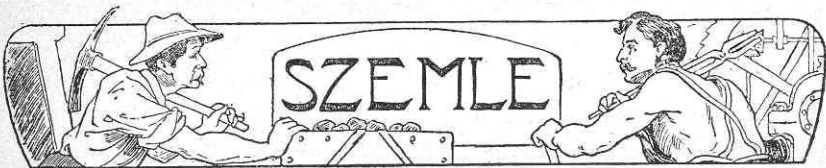
A modern ólomolvasztó-aknás-pest gyors üzeme közben, az ólomcsapolás jóformán állandó lévén, az Ahrens-féle önható csapoló nyílás igen jól használható. Ennél a berendezésnél a pestgübünek legmélyebb, vagy legalább is közel a legmélyebb pontjából, vízszintes csapoló-csatorna van telepítve, mely a kemence előtt gyűjtő-gödörre tágul ki. A gyűjtő-gödörben e szerint tehát a megömlesztett ólomfémnek a felszine, mindig oly magasan áll mint az olvasztóban. A gyűjtő-gödör szélén át lefolyó fémólmot üst- vagy szekrényszerű nagy medenczében összegyűjtik, ahol az ólom lehül és a rondítókat, első sorban pedig a rezet, mint vakarékólmot leválasztja. A mint a gyűjtőszekrény is megtelt folyós ólommal, a csapoló-csatornát vasrúddal kitarakítva, a csapolónyílást és a gyűjtőgödör lefolyását elzárják, mire az ólom felszine, az olvasztóban, átömlés nélkül, kissé felszálhat. E munkák alatt, a gyűjtőmedenczében levő ólom tapadékait a munkások leszedik és az üzelékölmot lecsapolva, mintákba öntik. Hol több olvasztóval dolgoznak, a gyűjtőkől az ólmot, közvetlenül a raffináló pestekbe bocsátják le, vagy kerekre állított és sineken gördülő vedrekbe felfogják és ezekben szállítják a finomító kemenczékhez.

Az ólomtükörnek a felszine fölött, amelyet az olvasztóban, az önható csapoló szerkezet amúgy is fikszirozta, nem tiszta, különösen pedig rezet tartalmazó érczek feldolgozásánál, két egymással szemben

álló csapoló nyílás van elrendezve, melyeken át a kéneskövet és a fémeskövet leeresztik. Bőséges fémeskő-termelés esetén ezt, az ólommal együtt kell lecsapolni, ami a zsompról, szállítható, vasból készült, csapoló-gyűjtők közvetítésével történik. A lehülés után a fémeskő, tárcsa alakjában leemelhető. Tiszta és dús ólomérczeknél a fémeskő csapolása teljesen elmarad, mert itt a mutatkozó kevés fémeskövet, leghelyesebben a salakacsurgón át lehúzzák és a kiváltható előpestben, vagy odatolt vederben hagyják míg az ott a salaktól el nem vált. Egyébként jóformán minden salakvederben vannak kéneskőcsúcsok, amelyek azonban alig egyebek tisztátlan salaknál és nyersen visszakerülnek a kemenczébe, míg az előtűzhelyből aránylag tiszta kéneskövet csapolnak le, mely kilnekben való pörkölése után, az érczolvasztás céljaira nagyon alkalmas vaspótló-anyagot ad. A salak elvitelére szolgáló berendezések, a salak minősége, helyi viszonyok és munkások megszokottsága szerint változnak.

Ujabbán igen behatóan tanulmányozzák fémkohász- és különösen ólomkohász-körökben a szállópor kondenzációjának a kérdését, mert azt tapasztalták, hogy a szállóporból visszszanyert fém-menynységek, még a jelentékeny költséggel járó kondenzáció dacára is búsás jövedelmet biztosítanak az üzemnek.

(Folytatjuk.)

Köszén- és érczelőkészítés.

Vasérczek brikettezése a «Deutsche Brikettierungs-Gesellschaft» Altenkirchen, eljárása szerint. Goebel a vasérczek brikettezésének ezen új eljárását a «Stahl- und Eisen» legutóbbi számainak egyikében (29. 240—244. 17. 2. 1909.), a következőképpen írja le: Az eljárás abban áll, hogy az érczet mészszel és cémenttel történt öszszekeverése után, vízzel megnedvesítve, nyomás alatt brikett-téglák alakjába sajtolják. Munka közben a fősúlyt, az izzó-hőben zsugorodó, ama kovasavas mész képzésére kell fordítani, amelyet vízgőzök nem támadnak meg, a hideg levegőn is megmerevedik azonban. A kötőanyag és az ércz keverékéből akkor rezultál a legjobb termék, ha mind a kettő lehetőleg finomra van őrölve s keverése tökéletes. Az anyagot, megnedvesítése mellett, kavarókészülékbe adják fel, ahonnan az, a brikett-sajtolóra kerül. A

brikettet 400 atm. nyomása alatt készítik. A kész vasérczbriketteket a levegőn szárítják. A szárítás 4—5 hétig tart. A kiszáradt és megmerevedett brikettek a kohósítás céljaira jól hasznosíthatók. A kötőanyag használandó mennyisége a brikettezésre kerülő vasérczek minőségétől függ. átlag azonban 10%-nál nem több. (*Ditz*) *Zc.* (32.)

Vaskohászat.

Az elektromos kemenczék, különös tekintettel az aczélnak elektromos úton való előállítására. Az elektromos kemenczék *v. Engelhardt* szerint, minden más szerkezetnél jobban használhatók az aczélnak előállítására, mert: 1. az elektromossággal igen magas hőmérsékleteket lehet elérni s így még igen bazikus salakokat is folyós állapotban lehet megtartani. Az elektromos kemenczékben a reakciók igen kedvező lefolyásuak; 2. a fürdőnek a hőmérsékletét (a legtöbb rendszernél) igen szűk határok között szabályozni lehet, ami különösen a minőség-acsél s aczélonívnyek előállítása tekintetéből, igen nagy fontossággal bír; 3. olcsó vágadékból és gyenge minőségű alapanyagból is kitűnő minőségű acélok állíthatók elő, mert a kén- és a foszfortól való mentesítésnek a lehetősége, jóformán tökéletes; 4. a levegő éppen úgy teljesen elzárható az olvasztó-fürdőtől, mint minden egyéb gáz, és gázkeverék. A nagyvasolvasztóval való teljes konkurrenczeriától egyelőre még távol áll azonban az elektromos kemence. Egyelőre a Martin kemenczé-
ben, vagy a Beszszemer-körtében gyártott termék további raffinációjával meg kell elégedni. Egyéb nehéz fémeknek az elektromos kemenczé-
ben való előállítása s feldolgozása még a kísérletezés stádiumában van. *Sack* jelentése szerint a nyersvas a nagyvasolvasztóban termelt minden tonnájára 684 Dollár árú tüzelőszert emészt fel, míg az elektromos kemenczé-
ben 970 Dollárnyi (+ 286 Dollár) kiadást okoz. A nagyolvasztónak a torokgázait ezenfelül gázgépek hajtására lehet értékesíteni, ami a nyersvas minden tonnájára után még 0738 Dollár megtakarítást jelent. *Zc.* (32.)

Ferrotitán és a sínkérdés. A Newyork Central Lines vasútak a legújabb időben titánsínekkel kísérleteznek. Ezeket az újfajta síneket a Lackawanna Steel Co. gyártja még pedig úgy, hogy elaprózott ferrotitán-t ad az üstben levő beszszemer-aczélnak. A titan nem jelentkezik föltétlenül az aczélnak; legnagyobb része salakba megy át. A Ferrotitán-pótlás a sínek homogenitását javítja és kopás elleni ellentálló-képességüket fokozza. A 88 t-ás adáshoz, a 10%-os ötvözetből 75 (angol) fontot pótolnak. A sínek összetétele: 0.45 C, 0.96 Mn, 0.13 Si, 0.095 P. A hengerlésből eredő selejt, a titánsínekkel elenyészően csekély. *Cr.* (92.)

Kémia.

A kupoló-kemenczék torokgázai mennyiségének és kémiai összetételének a meghatározása. Kupoló-kemenczék torokgázai kémiai összetételének megvizsgálása közben rendszerint csak azok szénsav- és szénokszid-tartalmának a meghatározását végézik. Szabad oxzigen is jellemző alkotórésze azonban e torokgázoknak, amiért is ennek az analitikai meghatározására is nagy súlyt kellene fektetni. A CO_2 -nek és CO -nak oxzigenjéből, az elégségi levegőt; a torokgázok oxzigen-tartalmából, a gázokban tartalmazott levegő-felesleget; végre az összes levegő mennyiség és az elégségi levegő s a levegő-felesleg összegének különbözetéből, az okszidáció-levegő mennyiségét határozzuk meg. *Zc.* (32.)

Elektrotechnika.

Elektromos hegesztés. *Green D.* a «The Electr.» f. é. kötetének 120. oldalán a Thomson-rendszerű elektromos hegesztésnek a munkaeredményeiről számol be. Kerek kereszt-metszésű vas- és aczélnek a hegesztése, a darabok vastagsága szerint 10—30 mp időt és 0'004—0'082 KW/ó., munkát követelt. Vasnak és aczélnek a hegesztése, a réz hegesztésére megkivánt energiának csak két-harmadrészét emésztette fel, a bronz hegesztő-energiája, a kettő között a középben maradt. Habár az elektromos hegesztésnek a költségei, a villamos áram áraitól függenek, mégis 10—80%-al alacsonyabbak ama hegesztés költségeinél, amelyet a hegesztő pestekben végeznek. *Cr.* (92.)

Közgazdaság.

Közgyűlések. A Bélapátfalvai Portland-Czémentgyár R.-T. alakuló közgyűlése. A M. Kereskedelmi R.-T. helyiségeiben aug. 28-án tartotta meg alakuló közgyűlését a Bélapátfalvai Portland-Czémentgyár Részvénytársaság. A 2,600.000 korona alaptőkével alakuló új vállalat igazgatóságának tagjaiul megválasztottak: Bér Gyula igazgató, Blum Bruno igazgató, Diepoldt Emil központi igazgató, Kepes Gyula dr. ügyvéd, Márkus Ágost főmérnök, Putnok Mór országos képviselő, Seiller Alfréd báró dr., Serényi Béla gróf nagybirtokos és Wessely Zdenko lovag építési tanácsos. A felügyelő-bizottság tagjaiul megválasztottak: Hertelendy László nagybirtokos (elnök), Czakó Emil aligazgató, Haller Ferencz főkönyvelő és Watznauer Rikárd mérnök. A közgyűlést követő

igazgatósági ülés Serényi Béla gróftól elnöké és Wessely Zdenko lovagot, valamint Blum Brunót alelnökké választotta. Az új cémentgyárat, amelynek építkezési munkálatai már folyamatban vannak, a legmodernebb gépberendezésekkel felszerelve, egyelőre 5000 vaggon évi termelésre rendezik be; ámde minden előkészületet meg tettek a most említett évi produkciónak kétszereséig való fölemelhetésére. Az új társaság megszerzi Wessely Károly lovag szilvásváradi nagybirtokos belpátfalvai mész-kő-bányáit és Serényi Béla gróf utnoki agyagmárga-területét. Ezekkel az anyagokkal több külföldi gyárban végzett nagyszabású gyártó kísérletek biztosítják, hogy az új gyár kiváló minőségű terméket fog előállítani. A vállalat bankári teendőinek ellátását, valamint a gyár termelvényeinek Magyarország és Ausztria területén való bizományi eladását a Magyar Kereskedelmi Részvénytársaság vállalta el. *Bp.* (204.)

Piaczi és üzleti hírek. A vaspiacról. A vasnagykereskedők raktári üzlete, amely mindig meglehetősen volt és a hoch-konjunkturához képest alig mutatott visszaesést, változatlanul kielégítő; ellenben gyári szállításra a megrendelések éppen nem szaporodtak és a vidéki vaskereskedők nagy része tartózkodik a vásárlástól. Ennek az oka elsősorban az, hogy a detail-vasüzletek forgalma általában gyöngye és a kereskedők nem akarják raktáraikat túlterhelni. Rúdvasban és fedéllemezekben még van némi forgalom, de a más finomlemez-fajták kelendőségét hátrányosan befolyásolja, hogy a lemezárú- és a zomán-czoló gyáraknak határozottan rossz az üzletmenete, aminek folytán kénytelenek üzemeiket némileg megszorítani, ámbár általános üzem-redukcióról ezeknél sem lehet szó. A vasgerendák forgalma nagyon jó és már eddig is meghaladja a múlt évi egész mennyiséget, pedig a kereslet most még élénkebb mint tavasszal és a nyár elején volt. Ellenben az öntvények iránt olyan csekély az érdeklődés, hogy az öntőművek még nyomott árak mellett sem tudnak megrendelést kapni. Ennek az okát abban kell keresni, hogy a morva és cseh vasöntők Bécsen át vízi szállítást vévén igénybe, olyan olcsó fuvarral számolhatnak, amelylyel a többnyire távolabb eső és kizárólag vasúti szállításra utalt magyar gyárak nem vehetik föl a versenyt. Az osztrák vasművek az utóbbi időben olyan híreket bocsátanak szárnyra, amelyek szerint üzletmenetük tetemesen javult volna. Amint mi értesülünk, ez a híresztelés nem felel meg a valóságnak, — bizonyítják ezt a vaskartel kimutatásai is — és csak az a célja, hogy egyes osztrák vasipari vállalatok papírjainak az árfolyamát a tőzsdén fölhajtsák, ami sikerült is. Az osztrák vaskartel amaz elhatározásából azonban, hogy az idei év utolsó negyedére változatlan áron fogad el költséket, nem helyes azt a következtetést levonni, amelyet nálunk igyekeznek kolportálni, hogy a német verseny nem szűnt meg, sőt nem is enyhült, mert a valóságban most már alig jön a közös vámterületre német vas be és ha a jelek nem csalnak, egyhamar nem is lesz Németországból vasimportunk. *Mk.* (36.) — **Az amerikai vaspiacról.** Az Iron Age szaklap írja: A közelmúlt időben 600.000 tonna érczet adtak el a tavak vidékéről; úgyszintén más vidékről 250.000 tonnát. A vasérc behozatalát a jövő évre egy millió tonnára becsülik. A nyersvas üzlete mindent élénk. Vezető déli termelők ismét elfogadnak jövő évre szállításokat és második számú vas részére 14 dollárt kérnek Birminghamba szállítva. De eddig csak kevés megrendelés történt. Keleti Penn-

szilvániában öntött vas 17 dollárra emelkedett ez évi szállításra. Virgíniai öntött vas egész 15 dollárig emelkedett. Bázikus vasal keleti Pennszilvániában 17—18 dollárral ez évi szállításra és 18 dollárral a jövő évi szállításra adtak el. Mindinkább az a nézet lép előtérbe, hogy az árak túlgyorsan emelkedtek. Az üzlet vas-sínekben meglehetősen élénk. Építőanyag iránt is jó kereslet mutatkozik. A nehéz aczéll hulladékot 18 dollárral adják el. *Bp.* (208.)

Fémpiacz. Fémárak. *London*, szept. 3. Réz, csilei bars 59, határidőre 60:39, best selected 62:10, elektrolit 60:10 font. Ón, straits 138:7.6, határidőre 139:7.6 font. Ólom, spanyol 12:15, angol 13 font. Horgany, közönséges 22:12.6, jobb minőségű 23:5 font. Antimon, regulus 29 font. Aluminium 69 font. Napi forgalom: 900 tonna réz, 700 tonna ón. *Mk.* (36.) — **A horgany drágulása.** A német cink-szindikátus a horgany árát tonnánként 10 márkával felemelte. *Mk.* (36.)

Petróleumpiacz. Harcz a németországi petróleum-piaczért. Berlinből írják: A Standard Oil Comp., mely Németországban három társaság által van képviselve, mindent elkövet, hogy az osztrák-magyar petróleum előnyomulását meggátolja, Nemrégiben az amerikaiak a berlini detailkereskedőkkel kötött szállítási szerződésekbe egy új pontot vettek be, mely szerint az illetékes kereskedők arra kötelezik magukat, hogy a szerződés tartama alatt osztrák vagy magyar származású petróleumot sem nem vásárolnak, sem nem árúsítanak. Most pedig a hannoveri gyarmatárú kereskedők bevásárlási szövetkezetével tudatták a Standard Oil Comp. képviselői, hogy 1910. április 1-től kezdve amerikai petróleumot azon kereskedőknek nem szállítanak, akik melesleg osztrák-magyar petróleumot is tartanak raktáron. Erre a szövetkezet határozottan kijelentette, hogy az átiratot nem veszi tudomásul, miután a tagok egyértelműleg elhatározták, hogy 1910. évi április 1-től kezdve csak osztrák-magyar petróleumot tartanak raktáron. A Berliner Tagblatt melegen üdvözli a hannoveri kereskedőknek ezt az elhatározását, mivel — az amerikai petróleum-monopolium kialakulását, mely a petróleum árát hamarosan felszökkentené, csak ily állásfoglalással lehet meggátolni. *Mk.* (35.)

Statisztika. Pénzverés és érczforgalom. A hivatalos lap szept. 5-iki számában közzéteszi az állami számvevőszék a f. év II. negyede végéig vert, forgalomba bocsátott és készletben maradt fémváltópénzek állandékáról szóló kimutatást. Ezen kimutatás szerint ebben az évnegyedben 6,566.305 darab tíz fillérest és 7,442.363 darab két fillérest vertek, összesen 805.477 korona 76 fillér értékben. Forgalomba bocsátottak 255 darab öt koronást, 3156 darab egy koronást, továbbá 11.505 darab húsz fillérest, 2,557.070 darab tíz fillérest, 6,552.039 darab két fillérest és végül 600 darab egy fillérest, összesen 793.485 korona 78 fillér értékben és így a már korábban forgalomba bocsátott és a főkémlőhivatalnak átadott érmékel együtt június hó végén 7,442.960 darab öt koronás, 60,045.743 darab egy koronás, 72,084.675 darab húsz filléres, 92,068.372 darab tíz filléres, 334,771.544 darab kétfillérest és 77,538.046 darab egyfilléres képezte a forgalom tárgyát, egészben véve 128,355.125 korona 54 fillér értékben. A pénzverésben készletben maradt még: tíz filléresekből 24.916 darab, a kétfilléresekből 2,830.500 darab és az egyfilléresekből 523.200 darab, az ötkoronásokból, az egy koronásokból és a húszfilléresekből készlet nincs. *Et.* (207.)

Állami kedvezmények. A kereskedelemügyi m. kir. miniszter a pénzügyminiszterium vezetésével megbízott m. kir. miniszterelnök hozzájárulásával az 1907. év. III. t.-czben meghatározott állami kedvezményeket a *Zólyomkőpécsei késesek közös*

termelési, anyagbeszerzési és elárúsítási szövetkezete czégnek zólyomlipesei vállalata részére, továbbá az *Első magyar gazdasági gépgyár részvénytársaság* budapesti czég, budapesti gyártelepének üzemi kibővítési, úgyszintén gőzekéket, széna- és szalmasajtolókat, bordás fűtőtesteket és radiátorokat előállító üzemága részére, elsőnek 1909. évi február hó 15-étől, utóbbinak az üzemi kibővítések üzembe helyezése napjától számítandó 10 (tiz) évre, előzetesen biztosította. *Kg.* (24)

HIREK

Személyi hírek.

Lakásváltozás. Meinhard Vilmos üzemvezető bányamérnök lakását ugyancsak üzemvezetői minőségben Vrdnik-ről, Tatabányára (E. T. IX/1. 909.); **Csermák Sándor** üzemvezető Keresztényfalváról, lakását bányamesteri minőségben Szászvárra helyezte át. (IX 7. 909.)

Híradások.

A Földtani Intézet jubileuma. Ebben az évben volt a Földtani Intézet főnnállásának negyvenedik évfordulója s ezt az évfordulót nemzetközi földmérési kongresszussal ünnepelték meg Budapesten. A jubileummal kapcsolatban megjelent a Vezető a Földtani Intézet Muzéumában címmel a muzeum ismertetése, melyet az igazgatóság bemutatót Darányi földművelésügyi miniszternek. A jubileum, valamint a munka megjelenése alkalmából a miniszter leíratot intézett az intézet igazgatóságához, melyben meleg elismeréssel ismeri el az intézet négy évtizedes munkásságát. Kiemeli, hogy e hosszú idő alatt a tudomány, a hazai gazdasági élet fejlesztésére a kiváló vezető egyéniségek s az intézet személyzete minő megbecsülhetetlen munkát végzett. Megemlékezett a miniszteri leírat arról az érdeklődésről, melyet a király az intézet iránt látogatásával is tanúsított. Kiemeli a miniszter leírata Semsey Andor fejedelmi áldozatkészségét, melylyel az intézetet föladatainak megoldásához közelebb vitte. Majd az intézet volt igazgatóinak becses munkásságát részletezi a miniszter s örül, hogy a nagymúltú és nagyjövőjű intézet élére *Lóczy Lajos* hívták meg. akinek neve, multja és tudása biztosíték az intézet haladására. A miniszter a további lankadatlan munkához kitartást, elismerést és sikert kíván. *Lóczy Lajos* igazgató a miniszter leíratát az intézet valamenynyi tagjával közölte s azt belefoglalja az intézet 1909. évi jelentésébe. *Bp.* (210.)

Új köszénbánya vállalatok. A kormány szénkutatásai és bányá-

vásárlásai a magánvállalatokat is fokozottabb tevékenységre sarkalják. Ennek tulajdonítható, hogy az idén sokkal élénkebbek a kutatások és sokkal több az eredményes fúrás. Mint ismeretes, a *Salgótarjáni közszénbánya részvénytársaság* Salgótarjában igen gazdag új telepet fúrt meg, melynek szénmenyiségét 100 millió q-ra becsülik és amelyet ki fog aknázni. A *Magyar Általános Közszénbánya-társulat* pedig Pusztavám község határában akadt gazdag széntelepre, mely földterületet 60 évre kibérelt. Bóad környékén a boroszlói *Deutsche Montangesellschaft* kutat szénre. Brassó megyében Feketehalom, Keresztényfalva, Kolbák, Rozsnyó, Vidombák és Volkánya községek határában levő 6 adományozott bányatelek és 350 zártkutatmányból álló barnaszénterület kiaknázására Kolozsvárott, mint már jelentettük, *Brassó-vidéki közszénbánya r.-t.* cég alatt 40.000 K alaptőkével új vállalat alakult. *Et.* (205.)

Barzán, az aranybányában, amely ma poroszországi bányatársulat birtokában van, fejtés közben, régi római vágatba törtek be, melyben még római bányaméceszt is találtak. *Fn.* (206.)

Bányaiskola Rozsnyón. Az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület Borsodgömöri Osztálya folyó évi szeptember hó 7-én délután 5 órakor ünnepélyesen megnyitotta az állami elemi iskola IV. osztályának tantermében rég óhajtott bányaaltszti iskoláját, mely megnyitásra az érdeklődők nagy számmal jelentkeztek. Este nyolcz órakor társasvacsora volt a Kaszinóban. A megnyitás részleteiről legközelebb beszámolunk. *Lts.*

Új közszénbánya r.-t. Pécssett. Pécs városa már régebben úgy határozott, hogy a tulajdonában levő két széntárót 16.000 K évi bérért Kornis Károly grófnak, illetve a vezetése alatt álló konzorciumnak bérbeadja. A belügyminister ezt a határozatot jóváhagyta és most a város tanácsa felszólította Kornis grófot, hogy a bányát átvegye és szerződészerű kötelezettségeit teljesítse. (Gróf Kornis Károly Pécssett részvénytársaság létesítését tervezi a tárók kiaknázására. *Mk.* (36.)

Társgyűlés. Az *Orlea hegyben bányászó Orlea Szt. Prekup bányatársulat* részére igazgató-választás céljából az abrudbányai kir. bányabiztosságnál a tárggyűlés f. évi okt. hó 11-én d. e. 10 órakor fog megtartatni. *Ab.* (36.)

A Gróf Csáky László-féle vas- és aczélgyári r.-t. Prakfalván tégelyfaszon- aczélöntvények gyártására is berendezkedett és új készítményeinek szállítását legközelebb megindítja. *Um.* (24.)

Vaskőbányászat ujra-felvétele. *Rude*-ban, Zágráb mellett régi, 20 m. hosszú tárónak ujra megnyitásán dolgoznak egy-két hét óta. E táró hematit-telepeket tárt fel. A 30 év óta szünetelő bányászatot, külföldi vállalat vette kezébe. Némelyek állítása szerint itt a vasérczetek, gazdag rézércz-előfordulás kíséri. *Mz.* (17.)

A hazai bányászati egyesületek köréből. Az **Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület szepesi osztályának** évi rendes közgyűlése, f. é. aug. hó 30-án a *Gróf Csáky László prakfalvi vas- és aczélgyár r.-t.* szívélyes meghívása folytán *Prakfalván* tartott meg **Münnich Kálmán** bányatanácsos elnökle. Brüstel János dr., Dologh Imre, Ecker Lipót, Fischling Pál, Hönsch Árpád, Hentschel Róbert, Hovorka József, Jakab Dénes, Klein Móricz, Konkoly István, Mischitz Nándor, Missik Gyula, Pavlanszky Ede, Pankert Rezső, Reisenzchläger Károly, Scholz Gusztáv, Szuhay József dr., Vondrojc János, Weicinger József, Winkler Pál és Wick Gyula tagok, Haidfeld Gyula, Réthery Árpád, Rusznák Aladár és Witkovszky József, vendégek részvételével. A Gr. Csáky László féle vas- és aczélgyár r.-t. központi igazgatósága üdvözlő táviratának felolvasása és viszonzása után az osztály vagyonálladékát 1795 K 50 f.-rel állapítják meg. A Málenszky Károly lelépő pénztáros helyébe egyhangulag Weidinger Józsefet választják meg az osztály pénztárosának és. úgy Málenszkynek, mint a pénztári teendőket is végzett László Samu titkárnak jegyzőkönyvi köszönetet szavaznak. Mechwart András szobrára 50 K-át, az Ajkán elszerecséltenedettek hátramaradott családtagjainak szintén 50 K-át szavaztak meg. Utóbbi adományt a »Kohlenindustrie-Verein« közszóccal nyugtatványozta is. A központnak az osztályok intenzivebb munkálkodását kérő felhívását, osztály magára nem vonatkoztatja, mert fennállása óta nem fordult elő egy eset sem mikor a központ által felvetett kérdéseket érdemlegesen el nem intézte volna. Új tagok beválasztása után a Körmöczbányán tartandó közgyűlésre Dologh Imre bányamérnök küldetvén ki, *Hönsch Árpád* bányaignazgató indítványára a legközelebbi farsangon, Iglón tartandó bál rendezőbizottságába beválasztják: Münnich Kálmán, Hönsch Árpád, Szuhay József dr., Böhm Árpád, Mischitz Nándor, Hovorka József, László Samu és Pavlanszky Ede osztálytagokat. Elnök indítványára végül az osztály a vendéglátó r.-t. gondnokának és tisztikarának köszönetet mond a sikerült összejövetel rendezése körül kifejtett fáradozásáért. A jövő közgyűlés helye Szomolnokhuta, esetleg Ötösbánya lesz. A közgyűlés után a vállalat a hüttgrundi vendéglőben ebédet adott a megjelent vendégek tiszteletére. Utána *Konkoly* István kohógondnok kalauzolásával megtekintették a vendégek az olvasztót, a hengerlőművet és az »Ajax« szabadalmazott rúgós pörölyöket, valamint az ezekkel előállított kiváló keménységű és minőségű szerszámaczelát, mely említett kitűnő tulajdonságai révén erősen kezdi kiszorítani a külföldi anyagot. A megjelent vendégek a magyaros vendégszeretetért hálás köszönetüknek, a gyárban látottak és tapasztaltak fölött pedig többször elismerésüknek adtak kifejezést. E. T. VIII/31. 1909. — **A Magyar Bányász és Kohász Altisztek Országos Egyesületének** selmeczi osztálya f. hó 5-én d. u. 2 órakor igen látogatott ülést tartott a bányaiskola nagytermében. A folyó ügyek letárgyalása után, *Balászy János* az osztály alelnöke lendületesen és igen nagy lelkesedéssel emlékezett meg a Marosujváron töltött örökké emlékezetes szép napokról, az ottani kartársak vendégszeretetéről és azon leeresztkedő szívésségről amelyben a marosujvári k. főbányahivatal tisztikara, elsősorban annak főnöke, *Szabó Albert* k. bányatanácsos részesítette a m. bányász és kohász altiszti kar megjelent tagjait. *Kellner Aurél* központi elnök a Nagybányán megtartott értekezletről

számolt be, mely alkalomból öt az egybegyűlt kartársak meleg ovációban részesítették. E. T. (IX/5. 909.)

Vegyes hírek. A bucsumi tó. A bucsumiak Imreh József főszolgabíró támogatása mellett, tónak a létesítését kérelmezték a ministeriumtól. Kérvényük a napokban érkezett le az abrudbányai kir. bányabiztossághoz honnan pártolóláig fog felterjeszteni, javasolatván az államsegély, de természetesen az érdekelt bányabirtokosok hozzájárulása is. *Ab.* (35) — **A kolozsvári tisztii kongresszus.** Az állami tisztviselők Kolozsvárt tartandó kongresszusának ügye nagyon szépen kezd kibontakozni. A kongresszus szeptember 24—26-án fog lefolyni. 4000—5000 tisztviselő fog azon részt venni. A kolozsvári kongresszusnak nagy jelentősége lesz az állami tisztviselők történetében. Budapesten a központi intézőség lázas sietséggel dolgozik hosszú idő óta, hogy az állami tisztviselők sorsát a maradásból kiemelje. A tárgyak egész légióját dolgozta ki a budapesti intézőség. A kolozsvári állami tisztviselők egyesületének választmánya a kongresszus rendező-bizottságokkal együtt, múlt csütörtökön d. u. 5 órakor az itélőláblán ülést tartott, melyen a folyó ügyeken kívül a kongresszus előkészítése is tárgytás alá került. Az Állami Tisztviselők Országos Egyesülete felkéri azokat a kartársakat, kik a szeptember 25. és 26. napján Kolozsváron tartandó kongresszuson résztvenni óhajtanak, hogy ezt a rendezőbizottság elnökével, Dernyci A. Mihály kolozsvári posta- és táviratigazgatóval mielőbb tudassák és egyszersmind azt is jelezzék, hogy milyen vonattal érkeznek, továbbá, hogy szállodában egyedül vagy másvalakivel, vagy magánháznál kívánnak-e megszállani és mely éjjelekre óhajtják igénybe venni a szállást. *Et.* — **A magy. kir. bányakapitányság Zalatnán,** f. évi augusztus hó 11-én kelt 23921/909. (* 3563.) számú következő *elvonási határozatot* bocsátotta ki: Gruber Ferencz, Gruber Eduárd, Szekeres József, Móricz István és Ekárt Sándor verespataki lakosok tulajdonát képező és Alsóféhérmegye, Verespatak járásába kebelezett Verespatak községben, a Vajdaja hegyben fekvő Szent József védőnevű bányászlat huzamosabb időig merőben elhanyagolt üzemen kívüli állapotban hagyatván és miután az eddigi mulasztás igazolás és törvényszerű üzembe vétele iránt az 57408/1908. sz. bányahatósági felszólítás sem vezetett eredményre, ennél fogva következetes üzem hanyagolása miatt az át. bányatörvény 243. §-a alapján a jogosítmány elvonását a bányakapitányság kimondja és könyvi kitérőlését jelen határozat jogerőre emelkedésével fogantatosítja. Ezen határozat oly hozzáadással hozatik közlöndomásra, hogy a bányászlatot megszerezni szándékozók ebbeli zárt vétel ajánlataikat 30 nap alatt a bányahatóságnál benyújthatják. (Budapesti Közlöny. 1909. 195. sz.) — **Földrengés Resiczán.** Resiczáról táviratozzák: Augusztus hó 31-én este 10 óra 15 p.-kor előbb kocsizörgéshez hasonló, majd menydörgésszerű földalatti moraj kíséretében délről északnak terjedő, körülbelül három másodperczig tartó *földrengés volt.* Két gyöngébb, majd egy erősebb, ezután újból gyöngö földlökést éreztek. A földrengés a lakosság körében nagy rémületet keltett. *Et.* (207.) — **Új vízmű Resiczán.** Az Osztrák Magyar Államvasút társaság Resiczán, hatalmas vízművet létesít a Hidegpatak vízének felhasználásával. A terv kivitele 15 millió koronába kerül. *Psz.* (24.) — **A Kalazanti József bányatársulat** mütelepén, Nagybányán, múlt hó 30-án tartották a szokásos évi bányáünnepélyt. *Nv.* (35)

Munkásügyek.

Tőke- és munkarészvények. A francia kormány megbizásából Briand minister törvényjavaslatot dolgozott ki, amely szerint a jövő-

ben, Franciaországban keletkező új ipari részvénytársaságoknak két fajta részvényeken kell alapulniok. Tőkerészvényeken és munkarészvényeken. Az alapelv az, hogy minden munkásnak legyen egy munkarészvénye és a napibérnek arányában részesedjék a tiszta haszonban és legyen helyük és szavazatuk az igazgatóság ülésein is. Ezáltal munkatársra lesz a tőkésnek és nem napszámosa s a vállalat sikerének önkéntes működője. A munkás és munkaadó érdekének ilyen módon való egygyeolvasztása biztosítja a vállalat céljának és érdekének az emberek között lehetséges legnagyobb együttműködését. Briand módszerének előnyei vannak a részvényes és a munkás nézőpontjából egyaránt. A részvényesnek egyenes érdeke, hogy az igazgatóság ülésein tapasztalt, jártas és érdekelt szakemberek résztvegyenek. Azáltal, hogy a munkás részesedni fog az üzleti haszonban, önként törekedni fog arra, hogy az üzem minél előnyösebb legyen. Az üzletvezetésben való részvétel útján pedig alkalma lesz megismerni annak nehézségeit és óvakodni fog indokolatlan módon megakadályozni a vállalat sikerét. Ez előnyök mellett a munkás számára meghozza ama változásokat, melyekért a munkásság egy évszázad óta harcot vív. Szociális helyzetét teljesen átalakítja. Mivel nyereségosztalékát napibérének arányában kapja, ez pedig használhatóságától függ, lelkiismeretesen fog dolgozni. Különösen kedvező morális hatással lesz az a körülmény, hogy a munkás találmánya nem irigységet fog kelteni társaiban, hanem közmegbecsülést fog szerezni számára, mivel a vállalat rendelvényeiben a munkatársak is részesednek. *Psz.* (23.)

Munkásmozgalmak. A sierszai és tencyki szénbányában, valamint a krzai olomművekben bérharcz miatt az összes 1900 munkás strájkba lépett. A javorinói bánya 4500 munkása is csatlakozni akar a mozgalomhoz. *Et.* (201.)

Balesetek.

Saarbrückenből táviratozzák: A Kamphaus nevű bányában aug. 31-én este az egyik aknában egy **faállvány** amelyet kőfaragómunkák céljaira állítottak föl, **összszemlott.** Nyolcz ember meghalt. *Bp.* (207.) — Krayból (Eszszen) jelentik: A Königin Elisabeth bányájának föltárás alatt álló Joachim I. aknájában szept. 3-án délután az északi akna-falnál egy nehéz **sziklatömb beszakadt.** A lehullott kötőmeg a aknadeszkázást magával ragadta és a munkások védelmére szorgáló **emelővényt átszakította** úgy, hogy hat munkás a mélységbe zuhant. A szerencsétlenek száz méternél mélyebben estek le és bizonyosra vehető, hogy nyomban meghaltak. A mentést azonnal megkezdik, mielőtt a többi aknaállványt bedőlés ellen biztosították. *Bp.* (209.)

Szakoktatás.

A claustháli bányászakadémiát Hannoverbe akarják áthelyezni, ami Harz ezen romantikus kis bányavárosának kimondhatatlan kárát okozná. Claus-

thal polgársága résen áll azonban és alig van kilátás arra, hogy a nagyváros felé gravitálók elenyészően apró csoportja a komoly okokkal küzdő clautháliakkal szemben a csatát megnyerhetné. *Dö.* (193.)

Irodalmi értesítés. Olvasóink figyelmét ezennel felhívjuk az **Elektrotechnika** című szaklapra, amely mint, a »Magyar Elektrotechnikai Egyesület« hivatalos közlönye havonként kétszer jelenik meg, évi 20 K. előfizetési ár mellett. Az »Elektrotechnika« az egyetlen magyar nyelvű szaklap, mely a magyar elektrotechnikai világ legkiválóbb szakférfiai szerkesztésében jelen meg. Nemcsak elsőrendű eredeti, magas nivón álló tudományos cikkei érdemelnek figyelmet, hanem nagy szolgálatot teljesít azáltal, hogy az összes külföldi szaklapokban megjelenő gyakorlati értékű újításokról és találmányokról kimerítő ismertetéseket közöl. Tekintettel arra, hogy a Magyar Mérnök és Építész Egyesület »Heti Értesítő«-je az elektrotechnikai kérdéseket — e lap alapítása óta — csak kivonatossan tárgyalja, holott a villamosság korszakában szükséges, hogy nemcsak az elektrotechnikus-mérnök, hanem a mérnöki tudomány bármely terén működő mérnök is ismerje az elektrotechnika fejlődését, hiszszük, hogy bányász és kohászszaktársaink, mint a tudomány és technika ezen ága iránt bizonyára érdeklődő szakemberek hozzá fognak járulni a mérnöki kar érdekeit is szolgáló e lap fentartásához. Megjegyezzük, hogy az előfizetési díj esetleg félévi 10 koronás részletekben is megküldhető. (Szerkesztőség: Budapest, II., Zsigmond-utca 1. sz., kiadóhivatal: VI., Eötvös-utca 38. sz.)

TARTALOMJEGYZÉK.

Miként növelhetnők szakképzett és praktikus altiszteink számát?
 — **Prakfalvi vas- és aczélgyár.** — **Tudomány-Gyakorlat.** A modern ólomkohászat alapelvei. — **Szemle.** — **Köszén- és érczelőkészítés.** — **Vaskohászat.** — **Kémlesztet.** — **Elektrotechnika.** — **Közigazdaság.** — **Hírek.** *Személyi hírek.* — *Híradások.* — *Balesetek.* — *Munkásügyek.* — *Szakoktatás* — **Irodalom.**

☛ A közlemények csakis a forrás megjelölésével vehetők át. ☛

Lap zárása: 1909. szept. 9. du. 5 óra.

Laptulajdonos: LITSCHAUER LAJOS.

Joerges Ágost özv. és fia nyomása Selmeczbányán. 1909.

